

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**III Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 24-5 травня 2019 року)

Одеса -2019

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства // Матеріали III Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 24-25 травня 2019 р.) 94 с.

Рецензенти:

Скловський Ігор Зіновійович - доктор філософських наук, професор кафедри суспільних наук Центральноукраїнського національного технічного університету

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Романенко Михайло Ілліч - доктор філософських наук, професор кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»

Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та науковців «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 27 травня 2019 року)

Добролюбська Юлія Андріївна (Одеса) - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки Університету Ушинського

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ КНИЖКОВОЇ КУЛЬТУРИ

Поняття книжкової культури традиційно використовується для характеристики явищ і процесів, пов'язаних з роллю книги у розвитку культури, досягненнями книжкової справи, різними аспектами побутування книги в суспільстві.

У рамках традиційної книжкової культури книга як універсальний компонент культури, символ духовних і матеріальних можливостей людини, джерело знань і прогресу, найважливіший засіб і суб'єкт комунікації залишається незмінним об'єктом досліджень у царині книгознавства.

Різноманіття проблем, пов'язаних з книгою та її місцем в інформаційному глобалізованому середовищі, системність та поліфункціональність книжкової справи, вимоги до якості і конкурентоспроможності книжкових видань актуалізували поняття «книжкова культура» як в історичному, так і теоретико-методологічному сенсах. З розвитком інформаційних технологій книгознавча проблематика потребує розширення, а майбутнє традиційної книги виглядає як конвергенція основних комунікаційних культур (усної, книжкової, електронної) за умови їх впливу та взаємозбагачення, що вписується у загальну тенденцію наукового процесу і виражається у зміні парадигм, міждисциплінарності, виході на метанауковий рівень.

Необхідність взаємодії книжкової та інформаційної культури спонукає до актуалізації та розширення ареалу досліджень.

У цьому контексті можна погодитися з думкою В. Маркової про необхідність розширення рамок книгознавчого дискурсу, якщо розглядати книгу як соціально-комунікаційне явище [8, с. 12]. Обстоюючи важливість інтегрування книгознавства у міждисциплінарне середовище в процесі дослідження соціально-комунікаційної природи книги, дослідниця наголошує, що авторський текст завжди перебуває у «спілкуванні» з культурно-історичним контекстом, а тому може набувати ознак моделі культури того чи іншого періоду. Ще більше цей «культурологічний» контур обрамлює книгу як матеріальний предмет, що «вступає» у спілкування з культурно-історичним контекстом, побутуючи в ньому і виконуючи притаманні йому функції.

Сьогодні можна говорити про книжкову культуру як синтез духовної культури і мистецтва, як продукт духовної культури і духовного виробництва, матеріальної культури і матеріального виробництва, як складова культурного потенціалу суспільства. Відтак термін «книжкова культура» значно ширший поняття «культура книги», оскільки характеризує стан суспільства, його культури, духовності, інтелектуального потенціалу, соціальні умови і рівень технологічного розвитку [3, с. 22].

В умовах інформаційного глобалізованого простору книжкова культура як поняття і явище перебуває на стадії активної модернізації і трансформації сенсів. Але, навіть якщо йдеться про зміну культурної, «не книгоцентричної» парадигми, не можна нівелювати ролі друкованої книги. В цьому сенсі дослідження з історії книжкової культури залишаються і надалі актуальними.

Попри дискусії і наявність різних поглядів на інформаційну і книжкову культуру в рамках перехідного періоду, можна виявити основу конструктивного співробітництва наукового товариства, фахівців у сфері освіти, комп'ютерних технологій, книжкової індустрії – це грамотність і читання. До речі, характеризуючи книжкову культуру як систему В. Васильєв, окрім духовних, інтелектуальних, соціальних складових додає і рівень технічного розвитку, тобто книжкова культура з багатою історичною спадщиною впевнено вписується в сучасний інформаційний простір [5].

Неприйняття електронних різновидів книги поступово трансформується в усвідомлення нових реалій і визнання за електронною книгою права на повноцінне

функціонування в інформаційному суспільстві. Свого часу продуктивну тезу про взаємодію традиційної і електронної книги висловила А. Беловіцкая: книгу разом з читачем без втрат, а з нарощеними можливостями інтегрувати у нові інформаційні технології і кіберпростір при повноцінному функціонуванні електронної книги [2, с. 217].

Ще чіткіше майбутнє соціальної комунікації як взаємовплив і взаємозбагачення традиційної і електронної комунікації означає В. Маркова. На її думку, електронна комунікація поступово посідатиме провідне місце, але цінності книжкової комунікації справлятимуть вплив на неї. Традиційна ж книга співіснуватиме з електронними виданнями, бо це різні за своєю природою засоби комунікації [8, с. 22].

Попри намагання збалансувати позиції традиційної і електронної книги в сучасній інформаційній культурі, виклики залишаються і спонукають до серйозних дискусій. Сьогодні книга не просто «вбудовується» у динамічну систему масових комунікацій. Вона, на догоду моді, зовнішнім ефектам та інстинктам стає елементом масмедійної культури, змінюючи характер і сенс читання; мова нерідко йде про кризу, «дисфункцію читання», вторинну неграмотність. Деякі вчені переконані, що віртуалізація читання, посилення комп'ютерної орієнтації в інформаційній культурі таїть серйозні небезпеки, а тому дослідження книги як основного провідника і носія культури, як засобу міжкультурної комунікації потребують поглиблення та оновлення. Адже культура суспільства формується передусім духовними цінностями і соціокультурними практиками, які під впливом нових технологій змінюють сутність і функції. Тому підтримка і стимулювання читацької активності, акцентування уваги на важливості проблеми читання, популяризація книги та читання, особливо в молодіжному середовищі, – нагальна потреба інформаційної безпеки України [1; 4; 6; 7].

Загалом в ареалі книжкової культури можна умовно виокремити дві сфери діяльності: перша стосується книготворення; друга – забезпечення функціонування і використання книги в читацькому, ширше – користувацькому середовищі.

Тому серед основних складників бібліокультури як цілісного явища, що відображає ступінь розвитку і рівень досконалості книжкової справи та є важливим виявом культурного, інтелектуального, технологічного потенціалу суспільства, можна виокремити видавничу, поліграфічну, комунікаційну (маркетингову) і читацьку. Кожний елемент має свою історію, теорію і методологію, що вписується в проблематику книгознавства як системної науки про книгу та книжкову справу, але основний критерій приналежності до книжкової культури визначається родовим змістом поняття «культура» – як ступінь досконалості, добротності, довершеності книжкового видання.

Синкретична природа книги, динаміка її функцій, формування глобального комунікаційного простору, що справляє вплив на всі сторони життя суспільства і особистості, зумовлюють зміни в інтерпретації базових понять та появу нових.

Плідне поле для конструктивного міждисциплінарного діалогу сформувалося і навколо книжкової культури як важливої наукової категорії, пов'язаної з книгою та усіма процесами, що відбуваються з нею в часі і просторі. Основні розуміння категорії «книжкова культура» ґрунтуються на різних аспектах тлумачення феномена книги – соціальному, історичному, технологічному, культурологічному і, що для нас принципово важливо – загальнокнигознавчому, що передбачає всебічне вивчення книги як категорії, і книжкового видання як форми існування книги у книжковій справі.

Не лише книгознавці, а й філософи, культурологи, педагоги, соціологи, філологи намагаються спрогнозувати вектори розвитку книжкової культури, дискутують стосовно її предметного наповнення, складу, структури. Сучасна книга перестає бути самодостатнім об'єктом досліджень у традиційному розумінні, а інтегрується у міждисциплінарний діалог.

Знецінюється її вагомість і унікальність як соціокультурного феномена; інформаційні мережі і автоматизовані видавничі платформи дають змогу будь-кому претендувати на статус письменника, видозмінюють маркетингові можливості, урізноманітнюють форми і методи доведення книги до споживача, суттєво трансформують читацькі практики. Але якщо розуміти книжкову культуру широко – як створення, видання, розповсюдження і

функціонування творів літератури у будь-яких формах і на будь-яких носіях, то прогноз виглядає оптимістично: книжкова культура зможе трансформуватися в інформаційну культуру, зберігши свої універсальні можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоник О. В. Культура читання як фундамент інформаційної культури особистості / О. В. Антоник // Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база : матеріали Міжнар. наук. конференції (Львів, 29–30 квіт. 2009 р.). – Львів : ЛННБУ ім. В. Стефаніка, 2009. – С. 8–12.
2. Беловицкая А. А. Информация и книга / А. А. Беловицкая // Наука о книге. Традиции и инновации : материалы Двенадцатой междунар. конф. по проблемам книговедения (Москва, 28–30 апр. 2009 г.). – М., 2009. – Ч. I. – С. 215–219.
3. Васильев В. И. История книжной культуры: теоретико-методологические аспекты / Владимир Иванович Васильев. – Москва : Наука, 2004. – 112 с.
4. Грипич С. Книжкова культура в контексті духовної / С. Грипич // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 1. – С. 43–47.
5. Книжкова та рукописна культура : історія, методологія, джерельна база: тези доповідей і повідомлень : міжнар. наукова конференція (Львів, 17–18 трав. 2012 р.). – Львів, 2012. – 168 с.
6. Ленский Б. В. Перспективы развития книжной культуры в информационном обществе / Б. В. Ленский // Книга : исследования и материалы. – Москва, 2011. Сб. 94/1. – С. 17–18.
7. Лютов С. Н. Книжная культура и информационная культура : соотношение понятий и проблемы взаимовлияния / С. Н. Лютов // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. – Киев, 2013. – Вып. 11. – С. 225–236.
8. Маркова В. А. Книга в соціально-комунікативному просторі: минуле, сучасне, майбутнє / Вікторія Анатоліївна Маркова. – Харків : ХДАК, 2010. – 251 с.

Добролюбський Андрій Олегович – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Університету Ушинського

ПРАВЫ ЖИТЕЛЕЙ ПОНТА ЭВКСИНСКОГО: ИСТОРИКО-ФИЛОСОФСКИЙ КОНТЕКСТ

При изучении населения «местности, занимаемой Одессой» (*выражение проф. Ф.К.Бруна*) в VII–III веках до н. э., в рамках историко-культурного подхода требуется применение соответствующих теоретических приемов и методики. В традиционной историко-археологической и культурологической литературе при рассмотрении сюжетов, связанных с исследованием тех или иных исторических народов, принято соотносить имеющиеся о них сведения письменных источников с археологическими сведениями. Естественно, с обзором имеющейся историографии вопроса. Не станем особо отклоняться от этой отработанной и респектабельной методики.

В рассматриваемых здесь сюжетах речь идет о нравах и ароматах эпохи. А дать читателю почувствовать натуральный дух и аромат эпохи — подлинное достижение для ученого-гуманитария.

Следует себе отдавать отчет, что Гомер, Гесиод, да и Геродот, говоря о народах, населявших территории Северо-Западного Понта, описывали их мир в своих, а не в наших сегодняшних представлениях. А приводит свои представления в адекватные изучаемому времени и эпохе — это уже наши трудности. Ведь те же киммерийцы (они же галактофаги), алазоны, каллипиды, гарпии, андрофаги и многие другие вполне могут восприниматься как